

Essentaksterfte slaat harder toe dan destijds iepenziekte

Gemeente Delfzijl kapt vierhonderd essen binnen een jaar

De essentaksterfte viel Nederland binnen bij Groningen. Net zoals ooit *de Rijn Nederland binnenviel bij Lobith*. De ziekte verspreidt zich vanuit het noorden over de rest van Nederland en de twee noordelijke provincies Groningen en Friesland vangen de eerste klappen op en zijn mogelijk een goede voorspelling wat we in de rest van het land mogen verwachten.

De gemeente Delfzijl staat op het punt om vierhonderd essen te rooien. Beheerder Lukas Uilenberg verwacht de komende jaren telkens deze aantallen te zullen kwijtraken, totdat zijn essenbestand tot bijna nul zal zijn gereduceerd. Uilenberg: 'Ik schrik van de massale ruiming: de essentaksterfte slaat harder toe dan destijds de iepenziekte'

Auteur: Santi Raats

Delfzijl ligt in het noordelijkste puntje van Nederland, dichtbij de grens met Duitsland. De meest voorkomende boomsoorten zijn daar iep, es, wilg en populier. Verder zijn er geen hoofdsoorten, maar bestaat er diversiteit. Een kwart van de bomen is echter iep – vijfduizend in aantal - en een andere kwart is es. Twintig procent nemen wilg en populier voor hun rekening. Deze percentages geven aan dat deze gemeente de afgelopen decennia flink aan de beurt is geweest, eerst met iepenziekte en nu met essentaksterfte.

Van het eerste uur

In 2010 nam Delfzijl, als een van de eerste gemeenten in Nederland, de eerste verschijnselen van essentaksterfte waar. Lukas Uilenberg (57), eerste adviseur gemeentewerken: 'De uiteinden van de essen liepen niet goed meer uit. Dat werd steeds erger. Daarna ontstonden er bruine plekken op de stam. Maar een aantal jaren heeft de ziekte niet echt doorgezet. Pas dit jaar constateerden we grote dode takken en liepen bomen helemaal niet meer uit. Als beheerder moest ik toen een besluit nemen, om het niet zover te laten komen dat de takken eruit vallen. Zeker niet

langs de wegen. Daar vormen zij een bedreiging.' Uilenberg besloot dit najaar in overleg met de wijkbeheerders om tot de kap van vierhonderd aangetaste essen over te gaan.

Monitoring

De hele buitendienst van Delfzijl is alert op essentaksterfte. 'Wijkbeheerders noteren essentaksterfte-aantastingen wanneer zij deze opmerken. Dat gebeurt op onwillekeurige tijdstippen, want zij zijn feitelijk elke dag in de wijk aan het werk. Zij beoordelen de mate van aantasting visueel en kijken of er veel dood hout is. Deze bevindingen

zetten zij papier. Op kantoor worden al deze gegevens verzameld en wordt gekeken waar de lichte aantastingen zijn waargenomen en waar onze buitendienst essen moet ruimen omdat ze te ver heen zijn. De gegevens houden we bij en op basis van het totaalbeeld dat we dan te zien krijgen, maken we een plan van aanpak. Ook monitoren wij de essentaksterfte, door elk jaar opnieuw vast te leggen waar de geïnfecteerde essen staan, hoeveel de takken daarvan nog uitlopen en hoeveel dood hout deze essen bevatten.

Onderhoud

Delfzijl heeft nog een eigen buitendienst van circa vijfendertig man. Hiervan werken er zes in de bomenploeg. Zij doen het boomonderhoud in een gebied van 410 hectare. Alle onderhoudswerkzaamheden, inclusief de VTA-inspecties, voert Delfzijl in eigen beheer uit. Heel af en toe wordt er werk in wijken en dorpen richting het sociale werkvoorzieningsschap geschoven. 'Aan het onderhoud is niets veranderd,' aldus Uilenberg. 'We blijven snoeien zoals we altijd deden. En wanneer een es te sterk is aangetast en een bedreiging vormt, dan kappen we hem.' Deze winter, waarschijnlijk in januari of februari volgend jaar, gaat Uilenberg vierhonderd essen kappen. 'Daar zijn we wel een aantal weken mee bezig, ook al kun je de meeste zo laten vallen.'

Ziekte-ontwikkeling

Uilenberg klinkt uiterst somber, ook al heeft hij in zijn lange loopbaan bij de gemeente Delfzijl al eerder voor hete vuren gestaan, zoals de iepenziekte. 'Ik schrik ervan dat we zo massaal bomen moeten ruimen. De essentaksterfte slaat voor mijn gevoel harder toe dan de iepenziekte, want er zijn toch wel erg veel essen aangetast, een kwart van het complete essenbestand. De snelheid waarmee de ziekte toeslaat, is onvoorstelbaar. Bij de iepen ging het niet zo snel. Bovendien schat ik de kansen om essentaksterfte

terug te dringen niet zo groot. De iepenziekte is teruggebracht naar bijna nul, maar omdat de essenziekte door een schimmel wordt verspreid die lange afstanden kan reizen, werkt een regionale aanpak niet.'

Resistente essen

Een onderzoeksteam van het Centrum voor Genetische Bronnen (CGB) werkt namens de overheid vanuit de Wageningen Universiteit hard aan het uiselecteren van resistente veldsoorten. Toch heeft Uilenberg er een hard hoofd in dat resistente soorten het essenbestand op den duur terug op het oude peil brengen. 'Ik geloof niet zo in een resistentie-oplossing. De ziekte is bij geen enkele es te stuiten, zo heb ik het gevoel. Het gehele essenbestand dat nu in Nederland geplant staat is vatbaar, alle soorten en cultivars.' Uilenberg ziet in gedachten zijn dikke essenbestand flink slinken. 'Dit jaar kappen we er vierhonderd. Het jaar daarop verwacht ik hetzelfde aantal te moeten rooien. En in de jaren erna zie ik daar niet direct verandering in komen. Het doemscenario is dat ik de helft van mijn essenbestand ga verliezen. Ik acht dit waarschijnlijk.'

Naburige gemeenten

Bij collega's van andere gemeenten is essentaksterfte een veel gebezigd gespreksonderwerp op vakbijeenkomsten vanuit de Vereniging Gemeentelijke Groenvoorzieners of Iepenwachtbijeenkomsten. Ook de provincie heeft een groot probleem: langs veel provinciale wegen en verbindingswegen tussen gemeenten zijn in het verleden ook veel essen voor zieke iepen teruggeplant. Deze essenlinten zullen in de toekomst waarschijnlijk ook compleet opgerold worden. 'Wij hebben als Delfzijl regelmatig contact met de buurgemeenten. Op bijeenkomsten spreken we collega's van meerdere noordelijke gemeenten en van provincies. Sommige gemeenten hebben minder buitengebied en ook minder essenaanplant. Maar ik hoor van de meeste beheerders dat men momenteel met name aan het kappen is en daar andere boomsoorten voor terugzet.'

Verdrietig

Het maakt Uilenberg verdrietig om over de toekomst voor zijn essen na te denken. 'Nu staan overall mooie lanen, waar we vanaf nu telkens grote aantallen uit moeten halen. Onder de burgers is het nog vrij stil, maar die zullen zich snel gaan roeren. Het beeld gaat eraan, sowieso in de lanen, die uit één soort moeten bestaan.

Eén soort aanplanten is echter niet meer zo slim: het werkt risico in de hand voor een eventueel volgende boomziekte. We proberen als vervanging els, sierpeer, wilg, populier, linde en eik te planten. Maar de laatste doet het eigenlijk niet zo geweldig aan de kust.'

De wijkbeheerders kwamen afgelopen jaar regelmatig binnen met een melding van zieke essen, dat varieerde van één tot vier á vijf per keer. Ook was het verspreid in ons hele areaal, van het uiterste noorden van de gemeente tot aan de zuidkant. Rond de zomervakantie hebben we besloten om een controleronde te maken langs het hele essenbestand. Alle bomen die dermate slecht waren en op termijn gevaar gingen opleveren hebben we op een lijst gezet en er een omgevingsvergunning voor aangevraagd.

Met zaailingen doen wij verder niets, wij kopen onze bomen bij kwekers in en houden ons niet bezig met vermeerderen in welke vorm dan ook. Ik vind het jammer dat het idee "Crowdfunding voor onderzoek" niet opgepakt wordt, het is immers in ieders belang dat er een oplossing wordt gevonden. Nu wordt er naar mijn idee op heel verschillende vlakken onderzoek gedaan maar vindt er geen afstemming plaats.'

Lukas Uilenberg

Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

<http://www.boomzorg.nl/artikel.asp?id=19-4290>